

Handläggare
Mats Sylwan
Telefon: 070 554 18 24**Till**
Kulturnämnden
2017-11-14

Förslag till kulturstrategi för Stockholmsregionen. Svar på remiss från kommunstyrelsen

Förslag till beslut

Kulturförvaltningen föreslår att kulturnämnden beslutar

- att som svar på remissen överlämna och återropa kulturförvaltningens tjänsteutlåtande
- att förklara beslutet omedelbart justerat.

Robert Olsson
KulturdirektörPatrik Liljegren
Bitr. kulturdirektör, chef
kulturstrategiska staben

Sammanfattning

Remissen gäller ett förslag till kulturstrategi för Stockholmsregionen framlagd av kulturförvaltningen vid Stockholms läns landsting. Strategin, som är nära kopplad till RUF5 2050, Region- och utvecklingsplan för Stockholmsregionen, är tänkt att fungera som ett vägledande dokument för såväl landstinget som för regionala, kommunala och lokala aktörer. Som viktiga mål anges bland annat tillgänglighet, inkludering, resurseffektivitet, tillväxt och kunskap. Bland utmaningarna nämns kulturens möjligheter i den digitala utvecklingen och i samhällsplaneringen.

Kulturförvaltningen ställer sig bakom de flesta av strategins beskrivningar, analyser och förslag men efterlyser mer konkreta exempel på framtida åtgärder. Dit hör vilka insatser som behövs för att stärka de kreativa näringarna och vilka områden som ska prioriteras. I den avslutande delen om strategins genomförande pekar förvaltningen på de samsrbeitsstrukturer som redan finns i länet men också på det tidigare inlämnade remissvaret på en skrivelse från Kulturdepartementet om kultursamverkansmodellen (remissvaret bifogas).

Underlag för beslut

Remiss från kulturförvaltningen vid Stockholms läns landsting till stadsledningskontoret och därefter kulturnämnden. Ärendet skickades till remissinstanserna den 29 september 2017.

Yttrandet ska vara landstinget tillhanda senast 15 december 2017.

Till grund för yttrandet ligger remissunderlaget samt RUFSS 2050, Region- och utvecklingsplan för Stockholmsregionen:

http://rufs.se/globalassets/h.-publikationer/2017/rufs2050_utställning_170630.pdf

UTLÅTANDE

Remissen

1. Syfte och arbetsprocess

Kulturstrategin för Stockholmsregionen är regionövergripande och är tänkt att fungera som ett vägledande dokument för såväl landstinget som för regionala, kommunala och lokala aktörer. Strategin har en tydlig koppling till RUFSS 2050 och syftar till att vara både en integrerad del av och ett komplement till denna. Dokumentet har tagits fram efter dialoger med en rad regionala kultur- och samhällsaktörer och det samspelar också med andra kulturpolitiska policydokument som de nationella kulturpolitiska målen, landstingets egna kulturpolitiska mål och FN:s barnkonvention.

2. Lägesbeskrivning

I en nulägesbeskrivning tecknas en bild av en mångsidig region med en stark närvaro, framför allt i huvudstaden, av statliga och kommunala kulturinstitutioner, ett fritt kulturliv, folkbildningsorganisationer och föreningsliv. Länet kännetecknas av att det är en huvudstadsregion med snabb befolkningsutveckling, mångsidighet med stora och små kommuner, starka tätorter, glesbygd och skärgård.

Enligt strategin hör Stockholms län till Europas ledande kreativa regioner och är en viktig arbetsmarknad för kulturskapare. Företag som verkar inom de så kallade kulturella och kreativa näringarna är en styrka för regionens tillväxt och utveckling.

Stockholmsregionen rymmer, enligt strategin, också en mångfald av landskap och kulturmiljöer med betydande kulturhistoriska värden som är viktiga att ta till vara och utveckla i samhällsplaneringen.

3. Utgångspunkter för strategins förslag

Utgångspunkter för de fyra målområden som kulturstrategin omfattar är den vision och de mål som föreslås i RUFSS 2050.

Mål 1: En tillgänglig region med god livsmiljö

Kulturstrategins målområde: ”Kulturupplevelser, möten och bildning bidrar till en god livsmiljö i en tillgänglig region”. Kulturen kopplas under detta mål till identitet, skapande, gemenskap och attraktiva livsmiljöer som bland annat bidrar till folkhälsa och livskvalitet.

Mål 2: En öppen, jämställd, jämlik och inkluderande region

Kulturstrategins målområde: ”Kulturen stärker demokratin i en öppen, jämställd, jämlik och inkluderande region”. Målet exemplifieras med betydelsen av tillgängliga arenor för upplevelser och bildning, folkbildning och föreningsliv, samt delaktighet och inkludering.

Mål 3: En ledande tillväxt- och kunskapsregion

Kulturstrategins målområde: ”Kulturdriven tillväxt och det kreativa företagandet bidrar till en regional utveckling i en ledande tillväxt- och kunskapsregion”. I målanalysen anges att kulturella och kreativa företag stärker den regionala arbetsmarknaden. Innovativa perspektiv och samarbeten bidrar till att skapa kreativa arenor i regionen. De kulturella och kreativa näringarna har en ekonomisk betydelse för regionen och stärker den regionala identiteten och attraktionskraften.

Mål 4: En resurseffektiv och resilient region utan klimatpåverkande utsläpp

Kulturstrategins målområde: ”Kultur och kulturmiljö bidrar till att skapa en hållbar utveckling i en resurseffektiv och resilient region”. Målet syftar till att bevara, använda och utveckla kulturmiljön i de regionala stadskärnorna samt lokaliseringen av kulturverksamheter dit, vilket kan bidra till en hållbar humanistisk utveckling samt stärkt turistnäring och regional identitet.

4. Utmaningar

Strategin ser fyra viktiga kulturpolitiska utmaningar kopplade till RUFSS 2050:

1. Att öka tillgängligheten till och deltagandet i kulturlivet

För att uppnå dessa mål anger strategin bland annat följande vägar: Utveckla nya metoder för dialoger med kultur- och samhällsaktörer, genomföra regelbundna kulturvaneundersökningar, tillgängliggöra kulturarvet, samt i högre grad samverka regionalt.

2. Att stärka möjligheterna till konstnärlig utveckling

Strategin pekar här på behovet av lokaler och stöd till professionella och semiprofessionella konstnärer och i det sammanhanget samverkan mellan de offentliga stödgivarna, inte minst när det gäller nyskapande konstnärlig verksamhet och internationellt utbyte. Andra utvecklingsområden är kartläggningar av den kulturella infrastrukturen, kontinuerliga utvärderingar av de offentliga stöden, kompetensutveckling samt regionala kulturnoder.

3. Att omfatta digitaliseringens möjligheter och utmaningar

Strategin ser flera möjligheter och utmaningar med den pågående och framtida digitaliseringen. Det finns i dag möjligheter att producera, förmedla och konsumera kultur på en mängd olika sätt oberoende av den fysiska platsen. I denna nya verklighet behöver plattformar för användargenererad kultur utvecklas och utnyttjas i högre grad. Samtidigt måste de tekniska och kompetensmässiga förutsättningarna bli jämställda i regionen. Ett utbyggt bredband är en grundförutsättning inte minst för småföretagare inom de kulturella och kreativa näringarna. Studieförbunden och folkbiblioteken är viktiga aktörer för att öka den digitala kompetensen och delaktigheten hos regionens invånare

4. Att använda kultur och kulturmiljöer som resurs i samhällsplaneringen

För att stärka kulturens inflytande i samhällsplaneringen föreslås bland annat att insatser görs för kulturella och sociala mötesplatser, konstnärlig gestaltning, kulturmiljöer och kulturarv. Därutöver föreslår strategin ett omtag för ”Kreativa Stockholm” med tillhörande handlingsplan.

Genomförande

Kulturstrategin är genom kopplingen till RUFSS 2050 regionövergripande och den ska fungera som ett vägledande dokument för regionala, kommunala och lokala aktörer. Om den målbild som beskrivs i strategin ska kunna uppnås krävs ett aktivt genomförandearbete inte minst av landstinget som exempelvis bidrar genom sitt stöd till kultur- och föreningslivet samt den strategiskt samordnande rollen. Ett aktivt genomförandearbete krävs även av länets kommuner, av regionala samverkansorgan och av statliga myndigheter inom sina respektive ansvarsområden. Aktörer inom föreningslivet, det fria kulturlivet och näringslivet kan bidra genom egna initiativ och åtgärder.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom kulturstrategiska staben i samråd med berörda avdelningar inom kulturförvaltningen.

Jämställdhetsanalys

Kulturstrategin innehåller inga analyser eller förslag med direkt bäring på jämställdhet. Ett av målen i RUFS 2050 handlar om ”En öppen, jämställd, jämlik och inkluderande region” men den ambitionen utvecklas inte i strategin.

Förvaltningens synpunkter

Kulturförvaltningen ställer sig bakom de flesta av strategins beskrivningar, analyser och förslag. Nedanstående kommentarer är främst kopplade till avsnitten ”Utmaningar” och ”Genomförande” och de innehåller också beskrivningar av hur verksamheterna inom Stockholms stads kulturförvaltning arbetar med de frågor som strategin tar upp.

Allmänna synpunkter

Fler konkreta exempel

Strategins vision är att Stockholmsregionen ska vara Europas mest attraktiva storstadsregion. Med den höga ambitionen borde strategin tydligare beskriva hur landstinget kan bidra för att regionen gemensamt ska närma sig visionen och hur samspelet med kommunerna kan förnyas.

I förslaget upprepas och betonas viktiga strategiska uppgifter som: närmare regional samverkan, stärkt roll för kulturen i samhällsplaneringen, nya mötesplatser, ökad tillgänglighet och jämställd digital kompetens. Det är uppfordrande målsättningar som diskuterats länge i den kulturpolitiska debatten. För att de inte ska riskera att bli mer än fraser är det viktigt att konkretisera dem. Några exempel: Hur ska omtaget för Kreativa Stockholm se ut? Vilka insatser behövs för att stärka de kreativa näringarna och vilka områden ska prioriteras? Vilka nya strukturer kan landstinget skapa eller utveckla för regionens kulturliv och medborgare?

Var kommer barnen in?

Barn och ungdomar brukar vara en viktig målgrupp för kulturstrategier men i denna spelar de en undanskymd roll. I hänvisningar nämns att FN:s barnkonvention är en av flera utgångspunkter för planen och att det planeras en landstingsintern kulturstrategi för barn och unga. Enligt kulturförvaltningen finns det utrymme för mer genomarbetade förslag till åtgärder för det regionala samarbetet kring barn- och ungdomskulturen.

Otillgängligt språk

Med tanke på den vikt som strategin fäster vid delaktighet och tillgänglighet känns ordvalen ibland väl komplicerade. Vad innebär till exempel ”kulturens positiva externaliteter” eller ”en resurseffektiv och resilient region” (orden finns inte i datorns stavningskontroll)? För att öka möjligheten till en bred förankring rekommenderas mer allmänt använda ordval.

Lång tidslinje

Strategin sträcker sig till 2050 vilket är ett långt perspektiv. Det bör anges när effekterna av strategin förväntas mätas och utvärderas.

Kulturstrategins målområden

Kulturstrategin är knuten till RUFS 2050. Det är bra för det ger den förhoppningsvis tyngd inom och stöd från andra politikområden. Kopplingarna mellan RUFS övergripande och strategins mer kulturspecifika mål är logiska och nära besläktade med motsvarande målstruktur i Stockholms stad.

Utmaningar

Oklart om den digitala infrastrukturen

Fram till 2050 kommer omvärlden och regionen att förändras väsentligt, det gäller inte minst inom det digitala området. Alltmer av det kulturella utbudet konsumeras på digitala plattformar och omfattar betalväggar vilket riskerat att vidga tillgänglighetsklyftan. När film, musik och böcker allt oftare kostar i form av prenumerationer och dyra E-böcker så uppstår en utmaning för kommunerna, inte minst biblioteken. Strategin saknar dock analyser som tydliggör framtidens utmaningar för kulturlivets aktörer och det regionala samarbetet för att förse medborgarna med kvalitativ kultur. Den beskriver övergripande hur det ser ut idag men, med något undantag, inte hur det kommer att se ut i framtiden.

Det fria kulturlivet

Kostnaderna för lokalhyror har ökat dramatiskt i regionens mest attraktiva områden, framför allt Stockholms innerstad. Denna utveckling har försatt delar av kulturlivet i en svår ekonomisk utmaning, det gäller inte minst de verksamheter som arbetar med barnkultur. Stockholms stad, Kulturrådet och landstinget samfinansierar flera av det fria kulturlivets aktörer och behöver samverka för att förbättra förutsättningarna för det fria kulturlivet i regionen. I det sammanhanget ingår också den snabba

stadsutvecklingen i stora delar av länet som ritar om kartan för behoven av kulturetableringar i länet.

Kulturen i samhällsutvecklingen

Samhällsplaneringen och stadsbyggandet ger viktiga ramar och förutsättningar för alla kulturverksamheter. För att skapa bra livsmiljöer i regionen är det en nyckelfråga att integrera kultur och kulturmiljö i planprocessernas tidiga skeden. Det är positivt att kulturstrategin tar upp behovet av ökad samverkan i planeringen. För att få kraft och genomslag i RUFSS 2050 bör en mer integrerad planering göras där kultur, konst och kulturmiljö lyfts fram. Exempel på detta finns i Stockholms stads kommande översiktsplan (fastställs 2018) som ger möjligheter till en planering som utgår från kulturlivets förutsättningar, social hållbarhet och kulturmiljö.

Regionalt digitalt bibliotekssamarbete

Vid länets 135 folkbibliotek gjordes 2016 drygt 14 miljoner besök och lånades ut 10 miljoner media. Den stora tillgängligheten gör att biblioteket i många kommuner är den största lokala kulturarenan. Biblioteken ska enligt bibliotekslagen öka kunskapen om hur informationsteknik kan användas för kunskapsinhämtning, lärande och delaktighet i kulturlivet.

Bibliotekens tillgänglighet och öppenhet gör dem till en viktig aktör vad gäller att överbygga olika former av klyftor och att introducera och stödja utvecklingen av kommunala, regionala och nationella e-tjänster. De olika läns Kulturfunktionerna kan här enligt Kulturförvaltningens bedömning ha en mer samordnande och kraftsamlande roll för regionen. För biblioteksområdet är detta viktigt inte minst i det digitala utvecklingsarbetet. Här finns på regional nivå möjligheter till ökad samordning, bland annat genom en regional digital infrastruktur och samverkan med folkbildningen för att öka den digitala kompetensen hos regionens invånare.

Kulturskolan behöver regionala lösningar

Kulturskolan Stockholm har de senaste fem åren förstärkt det regionala samarbetet med länets övriga musik- och kulturskolor. Vid regelbundna chefsträffar diskuteras strategiskt viktiga utvecklingsområden och samarbeten, såsom orkesterverksamhet, cirkus, kurser för funktionsnedsatta, avgifter, den nationella utredningen om kulturskolan samt insatser för kompetensutveckling. Det finns ett behov av att hitta regionala lösningar för elever i hela regionen, inte minst tack vare den utvecklade kollektivtrafiken.

Det pågår redan flera regionala utvecklingsprojekt och konkreta samarbeten. Stockholms läns kommuner driver och finansierar ett stort utvecklingsprojekt tillsammans med landstinget och Stockholmsidrotten. Ett samarbete kring kompetensutveckling har inletts med Karlstads universitet och Musikhögskolan Ingesund. Under hösten 2018 startar skraddarsydda kurser för Stockholms läns musik- och kulturskolor.

5 Genomförande

Former för samverkan mellan landstinget och kommunerna
Strategin efterfrågar synpunkter i remissvaren på hur den regionala dialogen kan förstärkas. Som Stockholms stads kulturförvaltning har redovisat i detta remissyttrande så behövs det mer konkreta inslag i det fortsatta samarbetet. Detta sker bäst genom gemensamma utvecklingsprojekt där den kulturpolitiska effekten och nyttan för medborgarna synliggörs.

Strukturen för det regionala samarbetet

Stockholms stads kulturförvaltning har en nära dialog med landstinget genom de samarbeten som växt fram inom bland annat film- och dansområdena. Föreningen Storstockholms kultur- och fritidschefer (FSKF) är ett viktigt forum för det regionala och kommunala samarbetet i Stockholms län där diskussionerna kan utmynna i gemensamma utvecklingsprojekt.

Kulturdepartementet lämnade i en promemoria¹ från april 2017 förslag och bedömningar om den framtida inriktningen av kultursamverkansmodellen. Ett av förslagen var att Stockholms län, som hittills stått utanför, fr.o.m. 2019 ska anslutas till modellen. I denna fråga hänvisar förvaltningen till sitt tidigare remissvar vilket bifogas detta tjänsteutlåtande.

Bilagor

- Förslag till kulturstrategi för Stockholmsregionen
- Region- och utvecklingsplan för Stockholmsregionen:
http://rufs.se/globalassets/h.-publikationer/2017/rufs2050_utställning_170630.pdf

¹ ”Kultursamverkan för ett Sverige som håller ihop – framtida inriktning och utvecklingsmöjligheter för kultursamverkansmodellen” (Ds 2017:8)